

Szerkesztői iroda:

Nagyenyeden

A KIADÓHIVATALBAN

hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:

Wokál János könyvkereskedése

hová

az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

KÖZÉRDEK

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek

helyben házhoz hordva vagy

vidékre postán küldve

egész évre 4 frt,

félre 2 frt,

negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:

3 hasábos petit sorért, vagy

ennek helyéért 5 kr.

Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyilttér sora 15 kr.

Kölcey emlékezete.

Tekintetes nemes Szathmárvármegye karai és rendei kemény csatát vívtak pár hónappal ezelőtt a megyei székhely kérdésében. A többség Szathmár-Némethit, a gr. Károlyi István által vezérelt kisebbség Nagy-Károlyt, a jelenlegi székhelyet pártolta nagy deputatiókkal s fényes szónoklatokkal a miniszterek előtt. A szónoklatok a banquettek alkalmával lettek a legélénkebbek, s a nagy-károlyiak azzal tették emlékeztetését az alkalommal a budapesti mulatságot, hogy egy lelkes felhívásra 9000 frtot meghaladó összeget írtak alá Szathmármegye nagy fiának: Kölcey Ferencnek Nagy-Károlyban emelendő szobra javára.

Mintha csak egy újabb verseny jelre várt volna a megye közönsége, egy szívvel-lélekkel azt határozta, hogy Kölcey születésének százados évfordulója fényesen, méltóan legyen megünneplelve. 1790. évi augusztus hó 8-án Szó-Demeteren, Közép-Szolnokvármegyében született Kölcey, e napnak emlékét f. évi augusztus hó 8-án Nagy-Károlyban, a vármegye gyűléstermében levő arcképe előtt és folytatólag Szathmár-Némethiben, még 1864-ben emelt szobránál határozták megünnepleni s a kegyelet e nemes versenyére meghívták az ország összes törvényhatóságait és tudományos egyesületeit is, országossá téve az emlékeztető ünnepét.

Rég eltűnt a kor, melyben Kölcey született. Új eszmék hajnala volt az. Régi tradíciók rázkodtak meg ez eszmék hatása alatt, melyek új társadalmat, új felfogást új országokat és új koronákat teremtettek, sokszor vér és könnyek árán. Mire azonban Kölcey tanulmányait elvégezte és felszolgált, oly kor nehezedett Magyarországra,

mely az 1791. és 92. évi országgyűlések híres reformeszméiből semmit sem valósíthatott meg. A visszahatás kora volt ez, melyet elvi küzdelmek, majd véres harcok követtek, de csak azért, hogy mint Kölcey írja:

Ledőlts országok hamvain
Egy szép hon támad fel
Mely lelket tölt, mely szívet ráz
Neve zengésével.

Vannak, kik előtt csudálatosnak tünik fel nemzetünk tétlensége. Álomkorszzerű magatartása e század első negyedében, a nagy napoleoni harcok után. Eltekintve attól, hogy országunk nem volt önálló, hogy anyagilag, pénzügyileg rosz lábon állott, hogy azok a nagy és nemes eszmék jóformán csak kevés számú intelligens férfit hatottak át, de a többségnek, annál kevésbé a nemzetnek vérévé nem váltak, sőt részben rosszul és tévesen voltak értelmezve, — kérjük, vajjon pl. Franciaországban, a nagy eszmék hazájában, hol azokat törvényhozás útján életbe is léptették s látható szervezetek által valósították meg, — hol az egész nép a hangzatos jelszavak által felizgatva rohant a csatatérre vért ontani, — aránylag nem sokkal nagyobb volt-e a visszaesés? Németországról pedig nem is szólunk. Az életerők tevékenységének bizonyos ellanyhulása, tespedése észlelhető némely időszakban, egy és más befolyás következtében minden élő organismusban, legyen az akár egyes ember, akár egyesület, akár állam. Igazi szerencsétlenségnek ezt csak akkor tarthatjuk, ha e korszak — mert annak nevezhetjük, teljesen bénítólag hat részint befolyásának ereje, részint tartamának hosszas volta által a szervezetre oly módon, hogy annak minden életműködése, az öntudatos cselekvés minden törekvése lehetetlenné vagy eredménytelené tétetik.

Az alvó nemzet felett nemzeti nyelvünk mielőli, az írók és költők kis csoportja virasztott. Ők költögettek, nógatták, igyekeztek lelkesíteni. Sokszor aggodalom, bánat tépte szívüket, midőn reményeiket tünedezni látták. Zord, kemény szavak fakadtak ajkaikról, melyek megrázták a kelő nemzet lelkesebb fiait, kik csoportosulni kezdtek dalnokai körül s új életre, nemes küzdelemre bátorították egymást. — E kor írói és költői között Kőcsei Ferencz áll első sorban. Mint klasszikus fordító, mint kritikus, mint nyelvész nagy szolgálatakat tett. Addig nem hallott ékeséggel szólt a meggyetermeiben, az országgyűlésen, a bíróság előtt, emelkedett szelemben, nemes formában, Szónoklati, emlékbeszédei mintául szolgálnak. És ki ne zengené a „Hymnust“ melyet 1823-ban írt? Ki ne olvassa „Parainesis“-ét, e remek alakba foglalt élet bölcsészet? Nemzeti törekvéseink politikai téren nem találtak abban az időben hozzá fogható szónokra; nagy eszméinek nemes kifejezéseit, kitérő indokolását igaz gyönyörrel olvassuk. — És e férfi amily nemes volt kifejezéseiben, époly gyöngéd, nemes volt életének tevékenységeiben. Életében méltó volt a köztiszteltet, közgyászt okozott kora halála*) után pedig a nemzet soha el nem muló, sőt — mint oly örvendetes példák mutatják — sokszor felújuló kegyeletére. Aldás emlékére!

*) 1838 aug. 24.

Az erdélyi ev. ref. status egy milliószövevénye.

Fennebbi czim alatt hozta a „Pesti Hirlap“ augusztus 6-iki számban a következő igen érdekes cikkét, melynek közlését, általános fontosságánál s azon álláspontnál fogva, melyet az egyházközségek közpénzeinek kezelése az ev. ref. theologia kérdésében elfoglalunk s melyel szemben szállunk az ev. ref. igazgató tanács többségének mondhatni erőszakos eljárásai ellen, — kötelességünknek

TÁRCZA.

Emlékezés Nagyenyed pusztulására.

(1849. Január 8.)

Szilágyi Farkastól.

Mint láttuk Prodán a „Sisak“ vendéglő előtt jan. 8-án éjjeli 11—12 óra között, eme vendéglőben elhelyezve volt embereit Aksentye rabló népének a városból kiűzésére serkentette. Fellépésének azonban mi eredmény sem volt. Ezek rövid ideig tartó lövöldözés után visszatértek a „Sisak“-ba s ott dorbézoltak.

A szerencsétlen prefektnek Enyed iránt tanusított további magaviselésére vonatkozólag, részben dolgozatomban folytatott adatok alapján ezeket írhatom:

Prodán miután látta, hogy az Axentye táborát a városból ki nem űzheti s Enyed vaszve van, lehető gyorsasággal egy vagy két szekeret állítottatott elő, azokra felpakolt s 30—40 oláh kíséretében, éjjeli utáni 1—2 óraközött a várost oda hagyta, s utját Tóvis felé vette.

Veress Attila és Albert testvérek és szemtanuk Prodán emez utazását így beszélik el: „Miután a város kigyúlt ügyvéd Veres Bálintné édes anyánk velünk, továbbá 14 napos csecsemőjével, jelenleg is életben levő Gizella testvérünkkel karján szentkirályutcai lakásunkból kifutott az utcára s a „kis palló“ felé siettünk.

Mire emez átjáró közelébe jutottunk, más menekülők jöttek velünk szembe s ezt kiáltották, „ne jöjjenek tovább, mert az oláhok a piszék környékén gyilkolnak s nyomunkban vannak.“ Alig néhány másodperc alatt számos jobbról-balról jövő menekülő csatlakozott hozzánk. Hozzánk csatlakoztak pl. Kovács Dániel udvari tiszt és alsófehérmegyei birtokos, to-

vábbá Winkler János és Bene József fiatal kereskedő segédek és Csepel Rózi. Másokra nem emlékszünk pedig sokan voltak.

Miután észre vettük, hogy a Szentkirály utcán feljövő oláhok is gyorsan közelednek, mi mindannyian a vármegye házával szomszédos Nethusi féle telekre, mely a „Hellos“-ra nyulik szaladtunk be.)

Az oláhok rohantak utánunk. A lakás ajtajában álló Nethusit azonnal leagyalta. Mi futottunk a hogy csak tudtunk a telken végig. Az oláhok löttek utánunk, de ha jól emlékszünk, golyóik senkit sem találtak. Kovács D., Winkler, Bene előbb minket segítettek át a telek végében emelkedő kerítésen, azután maguk ugrottak keresztül.

A „Hellos“ tetőről a „Sosszék“ nevű határ részre ereszkedtünk alá. Ezen is keresztül haladva, eljutottunk Szentkirály közelében a Maros jegére.

Ezután folyton a Maros jegén mentünk lefelé, míg a velünk lévő férfiak vezetése mellett a „Czifra“ fogadó körül, a töltött utra értünk. Szegény néhai anyánk csecsemőjével karján, a nagy hóban, — mozgásában általunk is akadályozva, — nem bírt többi utitársainkkal együtt haladni.

Elszakadtunk tehát tőlük s csak Csepel Rózi maradt velünk. Ez a nemes szívű cigány nő hol anyánkat támogatta, hol a kettőnk között kisebb testvért a nem egészen 8 éves Albertet vette ölébe s vitte egy-egy hajtásnyira.

Utazásunkat a töltött uton folytatva, csakhamar egy csapat fegyveres oláhhallal találkoztunk, kik őrségül lettek e pontra állítva. Nem bántottak. Sőt egyik közülök anyánkat megszánva ezondráját a hóra terítette s rá ültette. Ezen jó ember ezondráján alélt csecsemőjét megszoptatta s maga is valamennyire kipihente magát.

Mikor utunkat tovább akartuk folytatni, ugyan ez az oláh ember így szólott anyánkhoz: „Ne siess asszony!”

*) A „kis palló“-val ép átellenben fekvő telek.

nyom, mert azok is, kik előre menekültek, a tóvisi Padon meg fognak állani. Ott is őrcsapat áll, mely utasítva van minden Enyedről jövő menekültöt feltartoztatni, s őrizet alatt tartani mind addig, míg azon szerencsétlen emberek további sorsára vonatkozólag a prefekturától újabb parancs nem érkezik.

Elbucszunk eme csapattól s folytattuk utazásunkat, miglen a tóvisi padra értünk.

Itt egy más, az előbbinél jóval nagyobb fegyveres oláh csapat állott őrségen. Ez a csapat az ide korábban eljutott enyedi menekülteket már láncsák közé fogva őrizte. Itt találtuk a többiek között Horváth József béldi birtos nejét, Jenei József asszonynepi birtokos nejét, Kovács Danit, Winklert, Benét, O. Veress Pálné szül. Henter Birit stb. Lehettek negyvenötvenen, talán még ennél is többen.

Veress Pálné mondhatni egy szál ingben és meziláb utazott a térdig érő hóban s kínjában hangosan és szívet repszólog sirt.

Láncsák közé fogtak minket is s egy ideig ezen borzasztó helyzetben kellett maradnunk.

Kévs idő multával egy 30—40 főből álló lovas oláh csapat érkezik Enyed felől s kiabálják, hogy jön a prefekt Prodán.

Prodán valóban jött szekeren.

Mellénk érkeve szekeret megállította, abból kihajolt s a tiszta holdvilágos éjben, minket enyedi menekülteket szemle alá vett.

Néhány pillanat mulva így szólott hozzánk hibátlan magyar kiejtéssel: „a férfiak és nők külön álljanak sorba s kinél valami gyilkolásra használható eszköz van, azt magától dobja el.

Anyám csecsemőjével karján Prodánhoz közeledett s esedekelve kérte, hogy gyermekeit szekereére vegye fel, mert lábaik el vannak fagyva. Vegye fel őt is, mert nem

ismerjük. — Reméljük és ohajtjuk, hogy az egyházkerület belátja valahára a káros gazdálkodás következményeit és nem bizza az egyház kormányzását továbbra is azokra, kik az egyház békéjét annyiszor felzavarták. Az egyház tekintélye s azon magas hivatás, mit az erdélyi rézekben tolyesíteni kell, — megköveteli, hogy tekintet nélkül a személyre, eltávolíttassanak azok, kik ismételve vissza éltek jogaikkal s félre ismerték köteleességeiket. — A cikkek következőleg szólnak:

„Az erdélyi közvéleményt egy hónap óta kinos izgatottságban tartja az ev. ref. egyház egy millios kölcsönüzlete. Mielőtt ezen botrányosságig meglepő kölcsönüzletet ismertetőnk, fölvilágosítás okából rövid kivonatát adjuk az erdélyi ev. ref. egyház alkotmányainak. Minél behatibban ismerjük ezen alkotmányt, annál kirívóbb színekben tűnik föl e botrány.

Az erdélyi ev. ref. egyház szervezete és igazgatása a zsinat-presbyteri rendszeren épült alkotmányra.

Első, fundamentális alapszerve az egyházközösség, melynek tanácskozó foruma az egyházközösségi közgyűlés: végrehajtó organuma a presbyterium. Ezen autonom területnek legkiválóbb jogai: a vagyonkezelés, papválasztás; tanítóválasztás, iskolafelügyelési és az egyházi követelések és adók behajtása.

Második szerv: az egyházmegye, mint az egyház. község hatósága, mely a geográfiailag csoportosult egyházak képviselőiből, az ezen csoportban levő papokból, tanárokból és gondnokokból áll. Tanácskozó és intézkedő forum: az egyházmegyei közgyűlés; végrehajtó közegek adminisztratív ügyekben: az egyházmegyei tanács.

Harmadik szerv, mint legfőbb hatóság: az egyházkerület. Ennek tanácskozó, intézkedő és törvényhozó foruma: az egyházkerületi közgyűlés; végrehajtó közege: az állandó igazgató-tanács, mely a törvény értelme és betéje szerint, az egyházkerület legfőbb közigazgatási hatósága.

Az elkövetett visszaélés csak úgy fog egész nagyságában felülni, ha a törvény szószó szerint idézetére szult fektet az olvasó.

Az említett szervezetet kodifikált törvény írja részletesen körül, jogok és köteleességek ott tüzetesen meg vannak határozva. E törvény anyira hőbeszédű, hogy sok helyen aprólékos eljárási szabályokat is foglal magában. E részletező törvény, az állandó igazgatótanácsnak vagyoni ügyekben, az ellenőrzést kivéve, sehol semmi jogot nem ad.

Es mégis... Az állandó igazgató tanács folyó évi július 3-án, a nélkül, hogy a törvény erre jogot adott volna, a nélkül, hogy a közgyűlés e fölött bár tanácskozott, annyival kevésbé határozott volna, a nélkül tehát, hogy ilyesmire a legkisebb utasítása avagy engedélye lett volna, végre a nélkül, hogy erre imminens szükség kényszerítette volna. Zálogba tett az osztrák-magyar bankhoz egymillió négy száznegyvenezer forint névértékű 5 százalékos magyar papírjárdékat, és kölcsön vett ennek alapján egymillió forint készpénzt.

bir tovább menni. Prodán anyánk kilétét kérdezte s miután megtudta, hogy ügyvéd Veress Bálint nője, részvételt azon szekerem, melyen őült helyet szorított s felültette anyánkat s minket is a két testvért. Alig haladtunk néhány percig, egy lovas oláh vágatva jön utánunk. Prodán szekeréhez érve kérdi tőle, hogy a hátra maradt fogoly enyedi menekülőkkel mi történjék?

„Engedjétek mindnyájunkat jönni Tövisre“, Tövisen azonban reggel 8 órakor jelentkezzenek nálam mindannyian, felelte a futárnak Prodán.

Utközben anyámmal és Otília leányával, — ki ekkor már csaknem nagy leány volt, — Prodán beszédbe elegyedett. Enyéd pusztulását illetőleg a prefek szintén magyarul így nyilatkozott: „En Enyéd pusztulásának oka nem vagyok. Azt Akszentye idézte elő egyedül. Magam is menekülők onnan az öldöklés és pusztítás elől.“

Miután Tövisre megérkeztünk s egy fogadóba megszállottunk, Prodán azonnal jeges vizet rendelt s tanácsa sőt utasítása folytán abban lábainkat jól meg szitattuk. Ezután borlevest hozatott számunkra.

Nem sok idő múlva megérkeztek a többi enyedi menekülők is. Ugy ezek, valamint mi, kik a Prodán szekerén jöttünk január 9-én a Szuinyi grenicser lovas kapitány lakásába szállásoltattunk be.

Ezen adat szerint, melynek hiteléhez kétség nem férhet, miután azt más szemtanuk jelesen özv. Jenei Józsefné és Cseples Rózi vallomásaik is megerősítik, Prodán jan. 9-ére virradó éjjelen távozott Enyédre. Saját szavaival élve: menekült onnan az öldöklés és pusztítás elől.

Bizonyos tehát, hogy a felenyedi oláh tábornok nem Prodán, hanem Birlea Péter vezette le Enyédre jan. 9-re virradó éjjelen.

Da ha nem volt ehhez sem joga, sem utasítása, sem fölhatalmazása: úgy önként merül fel két kérdés.

1. Miféle vagyont zálogosított el?

2. Miért tette?

Az urbériség és dézsma-megváltás alkalmával néhány száz kalvinista eklézsia a szenvedett veszteségek arányában kárpotlást kapott. Az értékpapírok az állam által a megfelelő egyházközösségek nevére utaltattak ki. E kötvényeket, külön-külön minden egyházközösség maga kezelte évtizedeken át, s a szelvény-jövedelmet a maga céljaira fordította.

A volt püspök, Nagy Péter ezen értékpapírokat hogy tüztől vagy elkallódástól megmentse, a hetvenes években bevonta Kolozsvárra, záros helyre tette, központilag őriztette, minden községnek főkönyvi lapot nyitott s az esedékes szelvények értékét, minden levonás nélkül, az értékesítés idejében elküldötte hivatalosan a községeknek. Ez ellen senkinek sem volt és nem is lehetett kifogás.

A mostani püspöknek, Szász Domokosnak kormányzása idejében ezen kárpotlási kötvények 5 százalékos magyar papírjárdékkal cseréltettek ki.

Ez a vagyon tehát minden kétséget kizárólag az egyházközösségek tulajdona és kitesz összesen kerekszámban egymilliókétszáz ezer forint érvényes papírjárdékat.

Ezen vagyon mellett központilag kezeltetnek különböző című és célú alapítványok, melyeknek összege mintegy kétszáz ezer forint.

E kettős természetű vagyont, egymillió négyszáz ezer forint összegben, tette zálogba az állandó igazgató tanács. Sőt miután 1.400.000 forint papírjárdékat zálogbecse nem futotta a tervbe vett 1.000.000 kölcsönt Korbuly Bogdán hírneves tőkepenzestől, mint a kolozsvári zálogház és hitelbank igazgatójától, szintén kölcsön vettek 40 ezer forint áru járadékot s ekként adták köztbe az 1.440 ezer forint vagyont.

Ezekből világos, hogy az állandó igazgatótanácsunk nem volt joga e művelethez és nem volt joga a más pénzéhez.

Kétszeresen tolu most már előtérbe a kérdés, hogy miért, mi célból követték el azt a nagyszabású törvényteleniséget?

Felelet: üzérkedésből.

Üzérkereskedésből az egyház állítólagos javára és hasznára.

Számításuk ez: kapunk egy egy millió készpénzt kölcsön 4%-ra. Ennek évi kamata, 40.000 forint. De az egymillió készpénzzel vásárlunk egy millió áru 5%-os papírjárdékat, melynek évi jövedelme 50.000 forint. Ergo a tiszta nyerség 10.000 forint.

Tegyük fel, hogy e számítás beüt. Szabad-e, tűrhető-e a törvény nyílt megszegése egy nyereszkedési vállalat okából? Szabad-e a más pénzét annak a máznak megkérdezése és beleegyezése nélkül nyereszkedési vállalatban kockáztatni? Megtűr-e az egyház állandósági jellege és vallás-erkölcsi természete nyereszkedő üzérkedést?

Bizonyos az is, hogy Prodán jan. 9-én egész nap Tövisen volt. Ezt állítják az ott volt enyedi menekülők. Jan. 10-én reggel azonban vissza jött Enyédre.

Dolgozatom rendén láttuk, hogy jan. 10-én d. u. a Hireség a házában alkudozott Czirner Józseffel, ki pénzes ember hírében állott, hogy ez a tisztas enyedi polgár adjon neki 100 frtot, mert azon esetben nem öleti meg. Mint tudjuk 60 frtban egyeztek meg, mely összeget ő zsebre is tette.

Klucsik Györgyné, Pápai Lajosné, Huszka Ignácné és a Patkos Mátyás gazdasszonya, a pusztulás folyama alatt minden valószínűség szerint 10-én találkoznak Prodánal a Patkos ház előtt, hol ez áldogált. A szerencsétlen nők esedekelve kérik, hogyha mindenkütlől meglettek fosztva, legalább életüknek kegyelmezzen, mire Prodán így nyilatkozott: „Arról nem tehetek. Most háború van. Imádkozzatok, hogy az Isten engem segíljen.“

Biró Sádorné, egy enyedi polgárnő állítja, hogy hallotta a mint Prodán embereit biztatta, hogy é gessenek.

Vida Mihály enyedi polgár szintén hallotta Prodán embereit eké szólni: „Adjatok tüzet mert fázom.“ Ezen adatok hitelességéhez alig fér-

*) Lásd Viskolczy jegyzetét.

het kétség, miután Prodán Enyeden mindenki ösmerte. Magam is megvagyok győződve, hogy a szerencsétlen ember jan. 10-én Tövisről visszatért Enyédre s ezen napot a pusztuló Enyéd utcáin töltötte. Tövis Enyédre csak egy órányi távolban fekszik, a feljövétél tehát kevés fáradságába került.

A következő okát gondolom miért Enyédre vissza tért s ezen ténye által nevét és emlékét beszennyezte. Visszatért oda, honnan azelőtt 36 órával, saját szavaival élve „maga is menekült az öldöklés és

*) Lásd Viskolczy jegyzetét.

Hátha nem üt be a számítás? Mi lesz, ha a papírjárdék árfolyama csökken? A bank statutumai szerint, lombard-üzletnél, árfolyamhanyatlás alkalmából, a zálogtárgy értéke pótlando. Itt tehát készletet kell tartani tartalékban. Ugy, de nincs készlet, mert máris 40.000 frtot vettek pótlásul kölcsön. Pedig 5% árfolyamhanyatlásnál már 50.000 frt pótlásra van szükség, mert a bank a papírjárdékat 70-es árfolyamban fogadta el.

A zálogérték kiegészítési kötelezettsége ez egyik hátrány. Ez is vezedelmes, mert ha „azonnal“ ki nem egészítetik, a bank-törvény által jogosítva, saját érdekei által kötelezve van a zálogtárgyat börzei áron rögtön eladni s önmagát. az adós meghalgtatása nélkül kielégíteni. Még veszedelmesebb a másik hátrány, mely abból áll, hogy a lejárat alkalmával, tehát 1891. július 3-án, leeshetik a papírjárdék 94—95-re. Leeshetik a legkülönbözőbb okokból; leeshetik börzei manőver folytán is, mert miután minden játékos tudja, hogy az ev. ref. status 1891. július elején vagy június végén kénytelen egy millió járadékot piacra dobni, hogy készpénz tartozását megfizethesse: a baisse-játék könnyen előidézhető 5—6 százalékos különbséget. No,?

Most adtak minden százért 99 forint 98 krt. Akkor majd eladnak minden százát 93—95 frton. A különbség, vagyis a veszteség 50—60 ezer forint.

Az állandó igazgatótanács ezen eszevesztett börzei spekulációja méltán keltett tehát erdélyszerte megbotránkozást, melyet növelt protestáns körökben az a tény, hogy ugyanzon időben a róm. kath. status igazgató tanácsa elhatározta egy, az erdélyrészi födbirtokviszonyokkal számoló fölhitelintézet fölállítását a saját tőkével. Tehát, míg az egyik felekeze könnyelmű és veszedelmes játékot űz a börzén, addig a másik a legállandóbb, a legbiztosabb s a civilizáció arányában fokozott értékemelkedésnek kitett alapra, a földértékre fekteti tőkéjét.

E nagyfokú visszaélést szellőztetni és megírni a saját kötelessége is. Az ev. ref. egyház felfiál közül többen, névszerint gróf Kun Kónesárd tiszteletbeli fogadnok ki Szászvároson ev. ref. főgimnáziumot alapított százhusz ezer forint adományával, gróf Kun Géza főgondnok, az európai hírv tudós, gróf Batlen Gábor az E. M. K. E. elnöke, főgondnok és két vármegye főispánja, dr. Kovács Ödön az Egyházfilozofia írója s az enyedi theol. akadémiája jeles igazgatója, Barta Miklos orsz. képviselő, Szabó Sámuel kolozsvári tanár és még sokan folyó hó 12-én*) értekezletre gyűlnek össze Kolozsvárra a teendő megbeszélése végett. Miben állapodnak meg, azt előre tudni nem lehet. De az úgy érdekes a közügyealemre s a Pesti Hirlap — hisszük — hasznos szolgálatot teszen. ha e dolgot nyomról nyomra kíséri.

Felhívás.

A Nagy Károlyban emelkedő „Kölcsel“ szoborra.

Rövid pár nap múlva száz éve lesz, hogy Kölcsel Ferenc napvilágot látott. Száz éve lessz annak, hogy megszületett a magyar politikai- és irodalomtörténetnek

*) 13-án.

Szerk.

p u s z t i t á s e l ö l l. Igen valószínű, hogy Akszentye emberei által Tövisen, erkölcsi nyomást gyakorol rá oly irányban, hogy térjen vissza Enyédre s annak elpusztításában vegyen ő is valami részt. Akszentye okos ember volt. Jól tudta, hogy Enyéd elpusztításáért valaki felelőséggel fog tartozni Isten és világ előtt.

Ezt a súlyos felelőséget akarta ő a magáérol más valaki vállaira hárítani, vagy ha ez nem sikerül, legalább megosztani.

Ő Prodán, kiben vetélytársát látta, gyűlölte. Bántotta lelkét egyebek mellett az is, hogy Prodán a katasztrófa kezdetével, a szerencsétlen város falai közül távozott s ezen ténye által a gyalázat és bűnből őt egy-magára hagyta.

Nem tudta elviselni, hogy vetélytársa rajta ennyire kikapott.

Elhatározta tehát magában, hogy ezt az embert a felelőség terhe alul kisiklani nem engedni s valami uton-módon Enyédre vissza téríti.

E célra bőségesen elég hatalommal rendelkezett.

Ugyanis Prodán, a mint Enyéd feldúlása bűnös cselezata ellenében némi ellenszegülést mutatott, az aránytalan túlsúlyban levő szélsők és a főhatálm birtokosai előtt meg volt bukva. Annakra meg volt bukva, hogy Akszentye Prodán Tövisen akár vasa verethette vagy egyszerűen főbe lövethette volna a nélkül, hogy egy ily tényért valaki őt felelőségre vonja.

Az okosság azonban tiltotta, igen természetesen, hogy ezt tegye. Akszentyének annál több esze volt, hogy Prodánból Enyédért martirt csináljon s az erkölcsi felelőség súlyát magára nézve ez által is növelje. A csel hálóját vette tehát igénybe, hogy Prodán a bűnből bevonja.

Foly. köv.)

ez a legidea

a hazafias k

— egyike h

Arany

noklatok, gy

a Hymnus a

gyarnak, ha

rolla szol, m

politikai m

gasan szárny

ményéből él

korának leg

a férfiat, ki

a modern m

ge volt. Mag

s mindig es

főrfijellem m

riát vont ha

Emlékezetne

Emléke

hogy maga

„magyar ajk

szentélyébe

oltárképekén

mi szép, jó

Ezt a

nig, megöriz

ezzel kötele

rántsem. Ért

ni az ő nag

az istenadta

mélt jövend

az, a kiben

melyek buz

jövőjét; vez

szerelem lá

„A haza m

Egy

ve kell bev

közöt hozzá

év telt má

akarjuk jóv

Ferencnek

legbuzgóbb

a hol ő ige

él ma is a

megye ősi s

Ismer

tömlégekbe

emelkedett;

adni igyke

9000 ezer

fias lelkesü

páratlan n

tartott és

mely méltó

konzervet

Am a

elegendő a

szobort, m

Abho

gyönyörkő

ja a nagyk

mely hissz

meg, ha n

Lezrt

ségnek áld

dése minde

dulunk a t

táskörében

ni a mozg

Azt,

szobra, hi

kegyeletét

ő hozzá; s

nemes ügy

gel emléke

széles e ha

Hog

biztosíték

szerveztő

gadja hál

Nag

gr. Káro

a szobor-bi

A

rosszakar

ez a legideálisabbalakja, a lángszavú szónok, a lelkes honfi a hazafias költő, a mély gondolkodású tudós és bölcsész, — egyike hazája legnagyobbjainak.

Aranybetűkkel jegyzett politikai és társadalmi szónoklatok, gyöngysorai a Parainesisnek e fölséges műve, a Hymnus áldást kérő imája jutnak eszébe minden magyarnak, ha Kőlesei nevét hallja kimondani. S ki csak rolla szol, magasztalva dicsőíti a szabadelvű államférfi politikai működését, az érvelve lelkesítő szonokat, a magasan szárnyaló dalmokot, kinek ugyszolván minden költeményéből él egy-két sor ajkaink, a buvárkodó bölcsészt korának legműveltebb, legáltalánosabb tudósát, szóval azt, a férfit, ki az újjáébredés klasszikus korában élve, ennek a modern magyar renaissance-nak legkiemelkedőbb egyénisége volt. Magasztos alakja, kristálytisztá jelleme, sokoldalú s mindig csak hazájának szentelt működése a magyar férfijellem megtestesült eszménye, mely köré ragyogó glóriát vont hármass sugara a Hálauak, Kegyeletnek és Emlékezetnek!

Emléke, — a legtisztább emlék, mit halandó valahogy maga után hagyott, éreznél maradandóbb lesz, míg „magyar ajkon magyar dal zeneg.” Keblének legfelsőbb szentélyébe zárva őrzi meg azt minden igaz magyar, s oltárképeként tiszteli valahányszor lelkesülni ohajt azért, mi szép, jó és igaz.

Ezt a kegyeletes érzést, a mint megőriztük mostanig, megőrizzük ezontul is! De vajjon eleget tettünk-e ezzel kötelességünknek a dicső férfi emléke iránt? Korántsem. Érzelmünk mellett látható emlékek is hirdetni az ő nagyságát! Álljon meg az előtt kalaplevőve a nép, az istenadta nép az ő liberalis eszméinek általa csak remélt jövőndő letetemenyessé; zarándokoljon el ahoz mindaz, a kiből még van fogékonyosság a multak emlékei iránt, melyek buzgó ápolása egyedül biztosíthatja nemzetünk jövőjét; vezesse oda gyermekét a magyar apa, s a hon-szerelem lángbetűivel írja lelkébe Kőlesei négy szavát: „A haza minden előtt!”

Egy évszázaddal Kőlesei születése után, restelkedve kell bevallanunk, hogy e legnagyobbak nagyjaink között hozzá méltó emléke sehol sincs! Halála óta is 52 év telt már el! Ennek az 52 esztendőnek mulasztását akajuk jóvátenni, midőn azon működünk, hogy Kőlesei Ferencnek hozzá méltó szobor emeltessek ott, ahol legbuzgóbban munkálkodott hazájáért és vármegyéjéért, ott, a hol ő igazán otthon volt, a hol a legnagyobb tiszteletben él ma is az ő emléke — Nagy-Károlyban, Szátmár vármegyé ősi székhelyén.

Ismeretesek a közel mult eseményei, melyeknek tömkelegéből a nagykarolyi Kőlesei szobor emléke kiemelkedett; a lelkesedés sugallata az eszmének testet adni igyekezett, midőn néhány percz alatt több mint 9000 ezer forint gyűlt össze a nemes célra. A hazafias lelkesültségnek, áldozatkész adakozásnak ugyszolván páratlan nyilatkozata volt a Budapestre f. év jul. 2-án tartott és igazi közművelődési ünnepélylyé vált lakoma, mely méltó feltűnést keltett ország-szerte, s hisszük, rokonszenvet is a nemes eszme iránt!

Am a különben tekintélyes összeg távolról sem elegendő arra, hogy azon szobrot emeljünk (Kőleseinek, szobrot, minőt emléke megérdemel es megkövetel!

Abhoz, hogy méltó és művészi emlékszobrában gyönyörködhesünk, még sok szükséges. Ezt a sokat várja a nagykarolyi Kőlesei-szobor-bizottság a nemzetől, — mely hisszük, — tudja jól, hogy „csak önmagát tiszteli meg, ha nagyjait megbecsüli.”

Észért s mert ismeretes előtünk a tek. szerkesztőségnek áldozatkész hazafiasága, fáradhatlan lelkes működése minden nemzeti czéi érdekében, — bizalommal fordulunk a tek. szerkesztőséghez s kérjük, sziveskedjék hatáskörében megindítani, fenntartani és eredményessé tenni a mozgalmat a nagykarolyi Kőlesei-szobor érdekében.

Azt, akarjuk, hogy minél hamarabb éljen Kőlesei szobra, hirdette az ő el nem muló nagyságát s az utódok kegyeletét; azt akarjuk, hogy az emlékszobor méltó legyen ő hozzá; azt akarjuk, hogy a ki csak leteszi áldozatát a nemes ügy oltárára, egész életében örömteljes büszkeséggel emlékezzék vissza némes tetteire, azt akarjuk, hogy széles e hazában megértse mindenki a dicsőült szavát:

Romlott szív és romlott elme,
Kit hazája hő szerelme,
Szép tettekre nem hevít.”

Hogy szavunk nem fog kiáltó szóként elhangzani, biztosíték rá a magyar társadalom nagylelkűsége és a tek. szerkesztőségnek remélt buzgalma, melyért előre is fogadjuk hálás köszönetünket.

Nagy-Károlyban, 1890. július hóban.

Hazafias üdvözléssel:

gr. Károlyi István,

Rozmanits Timót,

a szobor-bizottság elnöke.

a szobor-bizottság titkára.

Levelezés.

Marosújvár 1890. július 29.

A marosújvári sóbányáról — a folyó év tavaszán fesszakaratu szándékából avagy éretlen tréfából azon rém-

hirt irta a Kolozsvárt elbaldogult „Magyarság” című napilap helyi levelezője, hogy a bányákban támadt nagymérvű repedések miatt annak veszélyes volta és mielőbbi beomlása több mint bizonyos.

Ezen rémhír azonban mint a következmények igazolták és a mint arról a „Közérdek” is annak idején megemlékezett, hála Istennek nem valósult és minden komoly alapot nélkülözött: miről mint fürdő vendégnek mostan volt alkalman személyesen is meggyőződnöm; mert tudvágyam erősebb volt félelmemnél és így a veszélyesnek kürtölt „Stefánia” bánya előjáróságától nyert biztosítás után a kirendelt kalauzzal — többed magammal minden eshetőségre elszántan a bányába alá szálltunk, a hol kislelkűségünk és félelmünk — ha volt — telyesen elenyészett.

Nagyszerű meglepetés ért itt bennünket. Hogy mily benyomást tett eme nagyszerű bánya látása — réam, mely tervszerűen műveltetik és a munka szakban villannyal világítottatik, azt leírni — nem lehet.

Marosújvár hazánk egyik legnagyobb sóbánya telepe, hol a sóaknákból vezetett sósvíz gyögyerővel bír, a mit iparkodtak az illető intézők félhasználni — a menyíben jelenleg Marosújvárt egy esinosen berendezett és lehetőleg a mai kór igényeinek megfelelő sógyógyfürdő van a nagy közönség rendelkezésére bocsátva.

Maga a község is esinosen rendezett befásított utuczakkal bír. Vannak szép sétaterai és mulatóhelyei. Közben gyönyörű kilátással bíró kirándulási helyek — mik az idegen szemlélőre kellemes benyomást tesznek.

A község felvirágoztatása, esinositása a fürdők berendezése és előállításában Juchó Ferencz bányatanácsos magának egy felejthetetlen emléket állított föl, — a kinek személye iránt ugy a hozzá közel álló tisztviselők, mint Marosújvár közönsége örökre hálára lehetnek kötelezve.

A fürdő nagyon látogatott. Jelenben is idegen rendez fürdővendégek tetemes számban és vigan vagyunk; minden héten a helybeli jó hírű bányász zenekar a fürdő előtti és „Ilona” parkban háromszor térzenét ad.

Színészeink is vannak, Zoltán Gyula jól szervezett társulatával tartja sikerült előadásait; ki méltányolva a közönség pártolását — megnyerte a budapesti népszínház elsőrendű művésze Solymosi Elekét 5 előadásra. A vendégművész f. hó 26-án lépett fel először „Tündérhaj” cz. bohózatban és 28-án „A veteránok” életképben, mindkét-szer zsufolt ház előtt ragyogtatá művészetét a közönség osztatlan tetszésére. Ezeken kívül fellépett az „Árendás zsidó”, „Perózes”, „Urak és Cselédek” és „Lumpácziusban” — ez utóbbi jutalomjátéka volt.

Hirtelt, hogy E. Kovács Gyula is fel fog lépni, két előadásban; de a mit sajnálattal értesültünk fellépte elháríthatlan akadályok miatt ezuttal elmarad.

Visszatérve a fürdői életre, nem mulasztatom el a fürdő érdekében megjegyezni, hogy Fabinyi Theofil volt miniszter nemrég távozott el családjával innen hat heti gyógyfürdő használatát után s mondhatom teljes megelégedéssel távozott.

Ó excentiája itt léte alatt egy pár, szerintem érdekes eset adta elő magát: Ugyanis mindennap magánosan összejárta a község több részét. Egy ily sétatáján ünnep napon a „liget” parkban folytatta, a hol a bejárásnál — mivel aznap Salamon János kolozsvári cigány zenekara koncertet tartott, — jegyet kellett váltania, mely alkalommal szorakozottságból a jegykiadó kabátját karjára fűzte és tovább ment, mit is csakhamar észre vevén, a hülledező pénztárnoknak szerénybocsánat kérés mellett vissza vitte, midőn a zavarba jött jegy kiadó pénztárnok azzal válaszolt ő excentiájának „Nem lett volna semmi kár, ha el is vitte volna excentiád.”

A másik eset ez: K. — Á. — nevű bárgyú fiatal nős embertől rákot vásárolt s természetesen szóba eszkekedett vele, a mi különben nem ritka eset volt, hogy egyik-másik munkás egyént megszolításával kifüvetett, mely eset nagyon megörvendeztette a fiatal rák árulót. De hajh Ábelé kedves, nincsen rózsza tövis nélkül, meg öröm bánat nélkül; mert a mint az illető elbeszélte atyjának, hogy a nagyságos miniszter ural beszélt, az atyja ráförmedt, ezen szerinte valótlan állításért, hogy az nem jehet, mivel ő, az apa, 12 évig ette a Császár kenyérét, de ő elevenen még nem is látott minisztert. De a fiu csak erősködött állítása melhett; mire aztán a méregbe jött apa egy husángot kapva, azzal verte a fia hátára, hogy a fiuak szülőivel szemben nem lehet igaza.

Ezen érzékeny intés a fiu aztán keserves kifakadással vette tudomásul, hogy többé még álmában sem fog miniszterrel beszélni.

Hogy ugy lessz e, arról feleljen Ábel!?

fürdő vendég.

VEGYES HIREK.

— Csató János alispán a lefolyt héten a Negoj és a Szurul ormaid mászta meg tudományos szempontból, szerencsésen érkezve haza.

— Öngyilkosság. Gergelyfán egy 74 éves oláh-ember felakasztotta magát, levágták a kötélről, de már késő volt, meghalt.

— Nagy tűzvész pusztított f. hó 2-án Oláh-Boros Boesárdon. 49 ház minden mellékeületével, takarmánnyal, gabonával teljesen leéget. A szűken épült, szalmás házakat lehetetlen volt megmenteni a borzasszó szárazságban és hőségben. Víz nem lehetett kapni. A falusbíró felesége s gyermeke a pinczében menekülvén, a füst megfojtotta, s még egy gyermek hasonlóan járt. Több disznó és házi állat is pusztult el. Két ház volt biztosíva. — Az inség enyhítésére könyör adományt gyűjtene a megyeterületén. Lapunk utján szivesen fogadunk kegyes adományokat.

— A tordai dalkör f. hó 10-én M. ujjára kirándulias ott vllogatott műsorral előadást rendez, melyre városunk könnyen kirándulható közönségét figyelemztetjük.

— Tűzeset. Zalathnán a reformatus templom szomszédságában lakó asztalosnál eddig ismeretlen okból hétéfőn déltájban meggyult s pár percz alatt lángban állott a felhalmozott gyaluforgács és feyőfa anyag. A nagy forráságban s hetek óta tartó szárazságban ijesztő gyorsan terjedt a tűz és éppen ott, hol az egész városban legsűrűbben állanak egymás mellett az épületek. Csak pár percznyit késsék a segítség, lápgba borul a ref. papi lak, templom s a szomszédos üzletek. Szerencsére a veszély első perceiben megjelentek a közönség a v tüzőtők, kiknek gyors megjelenése és segítségével elfojtotta a tüzet, mielőtt ez nagyobb mérvet ölthetett volna s így aránylag csekély kárral menekült meg a szomszédság a rettentő veszedelemtől.

— Az 1867 és 68 évi theologusok Nagyenyeden összejövetelt tartanak. Az összejöveteli ünnepély megkezdése 1890. évi szeptember 1-én d. e. 10 órakor a a kollegium nagytermében, gyülekezés a kisteremben, a régi lezcke teremben. Programm. 1. Tabendün biztunk (ének). 2. Ina. 3. Megnyitó. 4. Alkalmi vers vagy proza 5. Az 1867. évi okt. 1-én kelt eredeti szerződés felolvasása, névsor szollítás és a gyerekek számbavétele. 6. A kolozsvári összejövetel alkalmával tett alapítvány és jelenlegi élvezőjének számbavétele. 7. Lehető indítványok és határozatok. 8. Koszoru helyezés Lóte és Keresztas sirljára, csak élő virágokból. 9. Tisztelgés volt tanárainknál. 10. Közébd; ez után 11. A főiskola gyűjteményei, az országos feyintézet és város megtekintése stb. 12. Végül köz (bucsu) vacsora. Tájékozásul a megérkezettre Nagyenyedre négyszer érkezik a vonat u. m. B r a s s ó elől: 1., 5 óra 24 percz reggel. 2., 1 óra 50 percz d. u. 3., 8 óra 15 percz gyorsvonat. 4. 1 óra 51 percz éjjel. B u d a p e s t felől: 1., 8 óra 21 percz reggel gyorsvonat. 2., 12 óra 13 percz d. u. 3., 10 óra 22 percz éjjel. 4., 1 óra 55 percz éjjel. Aug. 25-ig tudassa mindéki: mikor és hányad magával érkezik Nagyenyedre? Jövahagyás reményében közös egyetértéssel megállapították: Vitus Lajos (Szászvaros) és Dancs Samu (Nagyenyed)

— A katonai gyakorlatok nem sokára kezdetüket veszik. Folyó hó 15-én Marosújvárt lesz az 51-ik sorszred 61 tiszttel s 1150 legénységgel, zenekarral, mely 16-án Szt-Benedek s Forróba indul. Zengeni fog a szárazvámvolgye! f. hó 27-én a 62. ezredből 14 tiszttel 242 emberrel M. Vászárhelyről Tövisre, onnan Gyulaféhervárra f. hó 16-án a 62. ezredből 47 tiszttel és 700 ember Gyulaféhervárról Tövisen át Balázsfalvára megv. f. hó 17-én a 2. huszárezredből 5 tiszttel és 139 legény érkezik Balázsfalvára. folyó hó 16-án a 2. számú tüzérezredből 4 tiszttel, 74 ember 4 ágyuval Sz. Osanádra, onnan Balázsfalvára érkezik. A gyakorlatok Küküllővár tájékán fognak valószínűleg megtartatni.

— Az adózó közönség figyelmébe. Nagyenyed város adóhivata által kibocsájtott hirdetményben tudatja azt, hogy a f. évi. III.-ik évnegyedi adórtartozások is esedékessé váltak, fölhívatnak tehát az érdekeltek hogy tartozásaika f. aug. 16-ig annyival is inkább fizessék be, mivel azontul a tartozás a késedelmi kamat felszámításával végrehajtás utján fog behajtatni. Továbbá tudatja azt is, hogy a f. évre megállapított „Hadmentességi díj” kivetési lajstromok a városi ápothivatal hivatalos helyiségében f. hó 8-tól 16-ig 8 napi közzszemlére kivannak téve, felhívatnak tehát az érdekeltek, hogy adókönyvecskéikkel együtt jelenjenek meg a városi adóhivatalnál a kivetett díjak beírása végétt s ha netalán tulterhelve éreznék magokat, az ellen a folyamodásaikat 15 nap alatt a helyi m. kir. pénzügyigazgatósághoz adják be.

— A budapesti állami középipariszkolába a beiratás szeptember hó első napjától 10-ig tart. Ezen intézetbe a 15. életévüket betöltött ifjak közül felvétetnek a, azok, a kik az iparos tanulók számára szervezett iskola 3 évi tanfolyamát bevégezték, s legalább is jó osztályzatu bizonyítványuk van. b, Azok, a kik polgári iskola, gymnasium vagy realiskola négy alsó osztályából jó osztályzatu bizonyítványt nyertek. c, Iparossegédek és mindazok, a kik az a, vagy b, pontban kívánt készsültségükkel felvételi vizsgálat utján bizonyítják, Általában megkivántatik, hogy a belépni vágyó növendék az általa választott szakcsoportbeli iparágban már előre gyakorlatot szerzett s legalább is azon két havi nyári szünidő alatt a mely után a középipariszkolába akar lépni a gyakorlat-

ban foglalkozott legyen, és ezt hatóságilag hitelesített bizonyítvánnyal igazolja.

Az intézet végbizonylat a gépészeti, vegyeszeti, fémvasipari és faipari szakosztályok tanulójának jogot ad a szakjok körébe tartozó a képzéshez kötött ipáragak üzérére; az építészeti szakosztály tanulói pedig a végbizonyítvány alapján 3 évi gyakorlati működés igazolása mellett jogosítva vannak a kőmives-, kőfaragó-, és az ács mesterség gyakorlására. Azon tanulók, kik valamely közép-iskola négy alsó osztályának sikeres elvégzése után épnek az intézetbe s itt a három évi tanulmányot szintén sikeresen végzik el, a katonai szolgálatnál az egy éves önkéntesség kezevényében részesülnek. A budapesti áll. középiskola igazgatósága.

Azok érdekében, kik tisztaságot szeretnek. „Zacherlin“ a legkitűnőbb szer rovarok ellen, a leghatásosabb, egyedül jónak bizonyult szer a torkos rovarok alapos és gyors kipusztítására. Tökéletesen kipusztítja a poloskát és bolhát; alaposan tisztítja a konyhakát a sváboktól; leggyóssabban megszabadít a legyek-től; megőrvi háziállatainkat és növényeinket mindenféle rovarról és azokból folyó betegségektől: a fejtektől való teljes tisztítást eredményez sat. ezért ajánlatos leginkább lakások, konyhák, istállók, kertek, szobanövények és kalitkák tisztítására, és nélkülözhetetlen szállodák vendéglők, gazdák és szücsarusok számára, általában mindenki-re, ki tisztaságra és egészségre tart. Minden valódi „Zacherlin“ üvegecske „J. Zacherl“ védjegy és aláírásával van ellátva, megkülönböztethető a közönséges rovarportól, mely kimérve, skatnlában, utánzott üvegekben vagy más ilyenmő csomagolásban adatik el. Bevásárlásnál kérjenek tehát csakis „Zacherlin“ és ügyeljenek mellette „J Zacherl“ névaláírására, visszautasítva ha tisztított utánzásokat. A továbbiiban utasítjuk a mai számban megjelent ebbeli hirdetésre.

Gazdasági vegyesek.

A gyümölcsfák nyári trágyázása. A kielt ápanyagaitól megfosztott földben a legjobb fának is el kell pusztulni, ha a hiányokat nem pótoljuk. E pótlást trágyázásnak nevezzük, mely nem csak azért szükséges hogy a fák az életük fenntartásához és fejlődésükhöz szükséges tápanyagokat megtalálhassák a földben, hanem különösen a mostani időben, hogy minél szebb és minél nagyobb gyümölcsöt fejlesszzenek. A legalkalmasabb növényi tápanyagok leginkább az állati hig és szilárd ürökben találhatók fel, miért is leggyakrabban ezek alkalmaztatnak a gyümölcsfák trágyázására. Miatán a gyökérzet csak folyékony alakban képes tápanyagot felvenni, legezelszerűbb, ha a trágyázás is ily alakban történik, és erre kitűnő szolgálatot tesz a felhígított trágyalé. Ezt azonban úgy kell alkalmaznunk, hogy ott találja meg a gyümölcsfa, a hol a legtöbb finom szívó gyökérzeta van. Miatán azonban az ilyen hígított trágyalé foszforosavban rendszeren szegény szokott lenni igen cészszerű, sőt szükséges is, hogy azt foszforosavas trágyák hozzáadásával javítsunk. Ily célra alkalmas a Thomas-salak és a szuperfoszfát. Egy ártérületre körülbelül hat kilogramm Thomas-salakat, vagy ennek megfelelő két kilogramm szuperfoszfátot alkalmazunk. Különösen fontos, hogy a trágyázás a talaj alsóbb rétegeibe hatoljon, mert rendszeren ez az, a mely tápanyagokban a legszegényebb. A talajnak ugyanis az a sajátsága van, hogy a tápanyagokat lekötö, és így a felületen alkalmazott trágyazásból nagyon kevés, vagy épen sommi se fog az altalajba beszívárogni. Ezért a talajba vagy lyukakat verünk melyeken át a trágyalévet az altalajhoz juttatjuk, vagy a fa körül árkot húzunk és ebben alkalmazzuk a trágyazást. A trágyázás úgy történik, hogy karókkal lyukakat csinálunk a földbe és az így keletkezett lyukakon öntjük be a trágyalévet: de igen jó szolgálatot tesz erre a földfürő is, melylyel 10—12 cm. átmérőjű és 60—100 cm. mélyű lyukak igen könnyen állíthatók elő. A lyukak fenekére szórjuk a foszfortrágyát, erre öntjük azután a trágyalévet, és ha ez felszívott, akkor a kiemelt, vagy más rendelkezésünkre álló földdel ismét betömjük a lyukakat.

A burgonya betegség ellen. Egy svájci gazda megkísérlé a burgonya szárait azzal a folyadékkal befecskendezni, melyet a peronospora ellen használt. E folyadék 2 kg. rézgaliczból, 2 $\frac{1}{2}$ kg. szódából és 100 liter vízből állt. Az említett gazda burgonya-földjének egy részét kétszer fecskendezte be, (július 5-én és 30-án), egy részét egyszer és egyet meg nem fecskendezett meg. A fecskendezést bokorról bokorra végezte sóprűvel. Augusztus 11-én a be nem fecskendezett szárok és levelek mind betegek voltak, a befecskendezettek majdnem szep-tember végeig üde zöldök maradtak. A legnagyobb meglepetés azonban akkor érte a gazdát mikor a burgonyát kiszedte a földből. A folyadékkal kezelt bokrok alatt sok és nagy burgonyát talált, beteg alig volt köztük azok alatt, melyeket nem kezelt az oldattal, sokkal kisebb és kevesebb gumót kapott. Az egyszer befecskendezett bokrok alatt közepértémet kapott, tehát jobbat, mint a nem kezelték alatt és gyengébbet, mint a kétszer befecskendezettek alatt. A két kísérleti parcella burgonyái egyméretvén, kitűnt, hogy a kétszer befecskendezett parcellán termelt nagy gumó 124, kis gumó 13, beteg gumó 7-5 kiló, a meg nem fecskendezett parcellán nagy gumó 42, kis gumó 7-5, beteg gumó 3-5 font. A befecskende-

zett parcellán tehát háromszor annyi nagy gumó termelt, mint a be nem fecskendezett. A fecskendezés, tekintve hasznát, aránylag igen kevésbe kerül.

Felelős szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÖRÖK BERTALAN
Kiadótulajdonos: WOKÁL JÁNOS.

Rohseidene-Bastkeider fl. 10-50 p. Robe
und besser Qualitätén versendet porto- und zollfrei das Fabrik-Depot G Henneberg (k. u. k. Hofleif.) Zürich. Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Portó (6)

599—90. szám.

Árverési hirdetmény.

Alólrít kir. bir. kiküldött ezennel közhírré teszi, miszerint a marosújvári kir. járásbírósnak 1890. évi 381. számú végrehajtást elrendelő és kiküldő végzése folytán Blaskovics Délné Deési Anna végrehajtató részére m-oesztve Pávai V. Elek ügyvéd végrehajtást szenedő ellen 465 frt 98 kr. o. é. tőke s járulékal iránt kielégítés képpen 1890. évi május 6-án bíróság foglalt és 1288 frtra becsült ingóságokra a marosújvári kir. járásbírósnak 1890. évi 590 számú végzésével a további kielégítési végrehajtást elrendelte. Ennek folytán a marosújvári kir. járásbírósnak 1890. évi 599. sz. kiküldő végzése folytán az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §- értelmében Stehlo Kornél ügyvéd végrehajtató képviselő szíbeli jelentkezésre a még eddig fenn álló 465 frt 98 kr. tőke, ennek 1886. évi március 25 ik napjától járó 6% kamatai s az eddig 61 frt 32 krban megállapított költségek iránt 599 sz. végrehajtási jegyzőkönyv alapján végrehajtató, foglaltatók és felülfoglaltatók javára is, amennyiben ezek is árverési jogot nyertek volna, tekintettel az idézett t.-cz. 103. §-ára az árverésnek M-Csesztve községben, végrehajtást szenedő lakásán leendő megtartására határnapul 1890. augusztus 18-ik napjának d. e. órája kitűzték, a mikor a bíróság lefoglalt mintegy 35 székényi széna és 8 darab jármos ökör legfőbbet ígérnek, az idézett t.-cz 108 szakaszában megállapított feltételek mellett, készpénzért, szükség esetén becsáron alól is elfognak adatni. Egzszermind felhivatnak mindazok, kik az elárvereztetni rendelt ingóságok vételárából a végrehajtató követelését megelőző kielégítéshez tartanak jogot, elsőbbségi igényjelentéseiket a felhozott t.-cz. 111. és 112. §§-ai értelmében az árverés kezdetéig alólrít kiküldött végrehajtónál vagy írásban beadni, vagy pedig szóval bejelenteni tartoznak, különben a később beadott igények a törvényes eljárat akadályozni nem fogják. Kelt Marosújvárt 1890. július 26-án.

Baranyai Mihály, kir. bir. kiküldött.

212—1890. szám.

Árverési hirdetmény.

Alólrít kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbírósnak 763 1890. számú végzése által Egressy Mór javára Lieblich Izidor ellen 275 frt 16 kr tőke, ennek 1889. évi december hó 22-ik napjától számítandó 6% kamatai es eddig összesen 26 frt 10 kr perköltség követelés erejéig elrendelt kielégítési végrehajtás al kalmával bíróság lefoglalt és 622 frt 26 krra becsült 482 darab fényő deszka, 67 szénagyjtó favilla, 82 gerehlye, 1 vasalattan n új ökörszék, 50 járom, 146 kerékküllő, 133 kerékfalfa, 3e falapát, 3 új kerék, 5 szekérrud, 11 pár talgakerék, 8 nagy lős, 11 eke-kormány, 8 kaszanyél, és 30 rendbeli különböző színezetű férfi ruha szövetruhábol álló ingóságok nyilvános árverés útján eladatsak.

Mely árverésnek a balázsfalvi kir. járásbírósnak 369—1890 sz. kiküldést rendelő végzése folytán a helyszínén, vagyis Balázsfalván alperes üzlethelyiségében leendő eszközlésére 1890 augusztus hó 18-ik napjának délelőtti 10 órája határidőül kitűzték és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok ezen árverésen, az 1881. évi LX. t.-cz 107. §-a értelmében a legtöbbet ígérnek becsáron alól is eladni fognak.

Az elárverezendő ingóságok vételára az 1881. évi LX. t.-cz. 108. §-ában megállapított feltételek szerint lesz kifizetendő. Végül felhivatnak mindazok, kik az elárverezendő ingóságok vételárából a végrehajtató követelését megelőző kielégítéshez tartanak jogot, a mennyiben részükre foglalás korábban eszközöltetett volna, és ez a végrehajtási jegyzőkönyvből ki nem tűnik, elsőbbségi bejelentéseiket az árverés megkezdéséig alólrít kiküldöttnek vagy írásba beadni avagy pedig szóval bejelenteni tartoznak.

A törvényes határidő a hirdménynek a bíróság tábláján kifüggesztését követő naptól számítatik.

Kelt Balázsfalván, 1890. évi július hó 26-ik napján.

Thát György, kir. bírósági végrehajtó.

Egy jó háztól való keresztény fiu 13—14 éves, felvétetik tanoncznak

UNGERPEK MIKLÓS 3—3

vas- és fűszerkereskedésében Nagyenyeden.

Sz. 8384—90. Alsófehérvármegye alispánjától.

Pályázati hirdetmény.

Vizakna rendezett tanácsu város orvosi állomása üresedésbe jövén, az 1886. évi XXII. t.-c. 82 §-a értelmében pályázati nyitattik.

Ez állomás javadalmazása következő:

- 1., a várostól évi fizetés 500 frt
- 2., a banyaorvosi teendőkért kilátásba helyezve 300 frt
- 3., beteglátogatási díj nappal 40 kr
- 4., beteglátogatási díj éjjel 50 kr
- 5., hatottkémi díj 20 kr

Az 500 frt évi fizetés 1891. január 1-én veszi kezdetét; addig a jelenlegi 300 frt évi fizetés megfelelő részlete jár.

Pályázók részletes igazolványokkal felszerelt kérvényüket folyó évi augusztus hó 20-ig bezárólag Vizakna város polgármesteréhez adják be. Nagyenyed, 1890. évi július 24.

Az alispán helyett:
Török Bertalan,
megyei főjegyző.

2—2

Legyen meggyőződve, hogy a

valóban a legjobb szer minden rovar ellen.

mivel — mint egy más szer sem — meglepő erővel és gyorsasággal pusztítja a rovarokat, az utolsó nyomig is. — De a bevásárlásnál ne vezettesse magát tévutra, hanem kérjen valódi „Zacherlin“ üvegekben ZACHERL névvel. — De soha ne vegyen érte szabadon kimért port, vagy hamisított utánzatokat. — De semmiesetre ne mulassza el a „Zacherlin“-nal egy Zacherlin spórolót 30 krért venni, mert ezen ujonnan feltalált készülék oly szembeötölő nagyobb hatást eredményez, hogy az üveg tartalmát ugyszólván háromszorosítja.

K A P H A T Ó:

Nagyenyeden	Winkler János urnál.	Gy.-Fehérvárt	Mihelyes Zsigm. urnál
"	Cirner J. József "	"	Jakabffy Abert "
"	Bisztricsány Lajos "	"	Fröhlich Gyula "
Balázsfalván	Sinberger Salamon "	Tövisen	Slafkovich Jácint "
"	Heiszkovits Leopold "		

Ny. Wokál Jánosnál Nagyenyeden, 1890

9—10

Szerke Nag A KIADÓ

lap szell közlemé

Kiad Wokál Ján

az előfze bérment

Kéziratok

N

A vasut kérdé miké ridebb utoz

Az eszm a rom. kath. háztól az ino cigánysor, a szésével.

A 2-ik fogadót, a 4 pontul, utóbb

Minden pé válandó utca végek és különösen építési rayon na meg az

Előnye nyok zsufolt melésre szol ros belsejébe

A terv ség, másféló nehézsége.

Utóbbi ségtől való f kezdésétől is

A Suga fogadásra all dával, 1 mé sorral, 8 mé

A mi a radi és Colle hető az uj h

Emléke

Czélja m letlen volt Hid az aranyosszék feldulása, mi 1 den valamint igen természet

Ezen olá hatta a Prodár elvult keseredv ingóságai is m szédos volt Mu lelkeben a mag bosszuságának

Ezen uj fel ügyesen A birták rá, hog pusztításában rok eljárásai m elégitést.

Neki pe sa, hogy bossz rábeszélésre n harmadik napj némileg maga szenyte ő is.

Ösmerve hogy Prodán